

بررسی نقش هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در سازگاری اجتماعی دانشجویان

سید علی شریفی فرد¹
گلناز علی‌بابائی²
محمد نریمانی³
فرناز خدادادی جوکار⁴

چکیده

هدف: هدف از انجام پژوهش حاضر، بررسی نقش هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در سازگاری اجتماعی بود. هر سه متغیر بیان‌شده در بسیاری از متغیرهای دیگر روان‌شناختی می‌توانند نقش مهمی را ایفا کنند و از این لحاظ، بررسی نقش آنها در حیطه‌های مختلف مهم به شمار می‌آید. **روش:** جامعه آماری پژوهش حاضر، دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه محقق اردبیلی بودند. از این جامعه، پنج دانشکده موجود در نظر گرفته شد و به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای از هر دانشکده، یک رشته و یک کلاس به طور تصادفی و به شیوه قرعه‌کشی انتخاب شدند. تعداد نمونه، 191 نفر (116 دختر و 75 پسر) بود که سیاهه هوش معنوی کینگ، مقیاس سرسختی روان‌شناختی کویاسا و همکاران و پرسشنامه سازگاری اجتماعی بل برای آنان اجرا شد. **یافته‌ها:** در این مدل، فرضیه تحقیق به طور کلی در سطح 0/001 تأیید شد. همچنین بر اساس نتایج، هوش معنوی در سطح 0/0001 و سرسختی روان‌شناختی در سطح 0/01 به طور معناداری سازگاری اجتماعی را پیش‌بینی کردند. **نتیجه‌گیری:** هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در سطح مطلوبی پیش‌بینی‌کننده‌های معناداری برای سازگاری اجتماعی‌اند.

واژگان کلیدی: سازگاری اجتماعی، سرسختی روان‌شناختی، هوش معنوی.

دریافت مقاله: 97/06/16؛ تصویب نهایی: 98/04/19.

1. دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی دانشگاه محقق اردبیلی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
2. دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی دانشگاه محقق اردبیلی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی (نویسنده مسئول). نشانی: اردبیل؛ بلوار دانشگاه، دانشگاه محقق اردبیلی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی / شماره: 04435663568 /
Email: golnaz1370@gmail.com
3. دکتری تخصصی روان‌شناسی، استاد گروه روان‌شناسی دانشگاه محقق اردبیلی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
4. دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی دانشگاه رازی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی

الف) مقدمه

سازگاری اجتماعی، گفتگوی روابط بین فردی در میان همکلاسی‌ها/هم‌اناقی‌ها، همسالان و دیگر اعضای محیط بی‌واسطه و اجتماع همجوار تعریف شده است (یکر و همکاران، 1985). سازگاری اجتماعی تعیین می‌کند که چگونه فرد با روابط بین فردی و حمایت اجتماعی سروکار دارد. البته وسعت و موفقیت فرد در زمینه درگیری اجتماعی، شامل رضایت از محیط اجتماعی است (یکر و سیرایک، 2، 1989). سازگاری اجتماعی در قالب فرایندهای یادگیری و یاد دادن صورت می‌گیرد؛ به همین دلیل، جریان پیچیده‌ای به شمار می‌آید که ابعاد و جوانب گوناگونی دارد. به طور کلی، موجود زنده برای ادامه حیات مفید خود به سازگاری با محیط پیرامون خویش نیازمند است (اسلی و گورا، 1988؛ نقل از: عابدینی، 1381). اجتماعی شدن نیز که رابطه بسیار نزدیکی با سازگاری اجتماعی دارد، به فرایند ورود یک شخص در محیط اجتماعی، جذب یا درون‌سازی تجربه زندگی اجتماعی، فرهنگ و روابط اجتماعی اشاره دارد. (آندریوا، 2009: 3)

یکی از مؤلفه‌های اصلی رشد اجتماعی و سازگاری، اکتساب و به کارگیری مهارت‌های اجتماعی و چگونگی برقراری ارتباط و تعامل با دیگران است. بنا به تعریف، مهارت‌های اجتماعی به رفتارهای آموخته شده و مقبول جامعه اطلاق می‌شود؛ رفتارهایی که شخص می‌تواند به واسطه آنها با دیگران به نحوی ارتباط متقابل برقرار کند که به بروز پاسخهای مثبت و پرهیز از پاسخهای منفی بینجامد (متسون و اولندیک، 1988؛ نقل از: زارعی و سلطانی، 1395). گبهارد⁴ (2012) در بررسی رفتارها و مشکلات سازگاری دانشجویان بین‌المللی، متوجه شد که دانشجویان با مشکلات سازگاری در سه زمینه عمده تحصیلی، تعامل اجتماعی و واکنشهای هیجانی به محیط جدیدشان روبه‌رو می‌شوند. بررسی دیگری در این زمینه نشان داد که بین حمایت اجتماعی ادراک شده و سازگاری روان‌شناختی دانشجویان بین‌المللی رابطه معنادار وجود دارد (مهدیوسف و عثمان، 2011: 5). در مطالعه دیگری، بین شبکه اجتماعی و سازگاری اجتماعی رابطه مثبت و معنادار به دست آمد (لین⁶ و همکاران، 2012). هوش فرهنگی و سرسختی روان‌شناختی نیز پیش‌بینی کننده‌های خوبی برای سازگاری اجتماعی دانشجویان بین‌المللی بودند. (هریسون و بروئر، 2011: 7)

سرسختی روان‌شناختی، مجموعه‌ای از ویژگی‌های شخصی است که منبع قدرتمندی را برای روبه‌رو شدن با حوادث استرس‌آور زندگی شکل می‌دهد (پورسردار و همکاران، 2013). سرسختی شامل سه مؤلفه است:

1. Baker
2. Siryk
3. Andreeva
4. Gebhard
5. Mohd-Yusoff & Othman
6. Lin
7. Harrison & Brower

421 ◆ بررسی نقش هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در ...

تمایل مهار(اینکه فرد باور دارد می‌تواند با تلاش‌هایش، محیط اطرافش را تحت تأثیر قرار دهد)، تعهد(نظام باورهایی که می‌خواهند تهدید رخدادهای مشکل‌آفرین زندگی را کوچک کنند) و چالش‌جویی(این باور که تغییر به جای ثبات، حالت استاندارد زندگی است و در نظر گرفتن چالش به جای تهدید امنیت شخصی، فرصتهای انگیزشی را برای رشد شخصی به وجود می‌آورد)(کوباسا، 1982؛ دولیان و همکاران، 2013؛ مدی و همکاران، 2002؛ شکوهی‌فرد و همکاران، 2013). به طور کلی، سرسختی روان‌شناختی با سلامت روانی و جسمانی رابطه معنادار و مثبت دارد. این رابطه از طریق کاهش تأثیرات مضر استرس و پیشگیری از اختلالات روانی و جسمانی شکل می‌گیرد(کوباسا، مدی و کاهن، 1982). بررسی‌ها نشان می‌دهند که بین سرسختی روان‌شناختی و راهبردهای مقابله‌ای برنامه‌ریزی/آماده‌سازی و معنوی/مثبت، همبستگی معنادار و مثبت و بین سرسختی روان‌شناختی و راهبردهای مقابله‌ای اجتنابی، همبستگی منفی معنادار وجود دارد(سرانی و همکاران، 2015). راهبردهای مقابله‌ای به تلاشهای شناختی و رفتاری در جهت پیشگیری، اداره و کاهش استرس اشاره دارد(لازاروس و فولکمن، 1984) که به نوبه خود می‌توانند در سازگاری افراد با محیط و شرایط، مؤثر واقع شوند. بررسی‌ها، احساس پیوستگی شامل احساسات پویای اعتماد به محیط را پیامد سرسختی روان‌شناختی می‌دانند، که بر همین اساس سرسختی روان‌شناختی باعث می‌شود شخص برای پاسخگویی به استرس‌آورها، به منابع بیشتری دسترسی پیدا کند و روی آوردی خوش‌بینانه را در خود پرورش دهد(حسن‌زاد و همکاران، 2013). در همین راستا، مطالعات نشان دادند که آموزش سرسختی به عنوان عامل مؤثر در مدیریت استرس، می‌تواند منجر به ارتقای سازگاری اجتماعی، شخصی، هیجانی و شغلی زنان خانه‌دار شود(داوودی مقدم و همکاران، 2018) و نیز کیفیت زندگی بیماران دیالیزی با افزایش آستانه تحمل درد، امید به آینده و سرسختی افزایش یابد(شیرازی و همکاران، 2018). همچنین یافته‌ها نشان می‌دهند که اشخاص سرسخت در ارتباطات بین فردی، فعال‌تر و قاطع‌ترند و به نزدیکی با اشخاص سرسخت و سختکوش تمایل بالایی نشان می‌دهند و به دنبال آن، حمایت اجتماعی بیشتری را تجربه می‌کنند(مهدیان و غفاری، 2016؛ مدی، 1990). در مقابل، سطوح پایین سرسختی در افراد سالخورده منجر به تجربه سطح بالاتر تنهایی ادراک‌شده و افزایش خودگزارش‌دهی علایم افسردگی می‌شود.(سین‌من و لی، 2019)

سرسختی ممکن است پاسخهایی را که افراد به حوادث زندگی می‌دهند، تعدیل کند(کرولی، 2003). مطالعه‌ی نمودیان و نجات(1393) نشان داد افزایش میزان سرسختی در افراد، موجب افزایش خودارزشمندی

1. Kobasa
2. Maddi
3. Kahn
4. Sarani
5. Lazarus & Folkman
6. Sin man & Lee
7. Crowley

اجتماعی می‌شود. مطالعه فهمیم دوین و همکاران (1394) نیز نشان داد که بین سرسختی روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن با سازگاری اجتماعی رابطه معنادار و مثبت وجود دارد. همچنین مطالعه دیگری نشان داد که سرمایه روان‌شناختی (شامل امیدواری، تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی)، سرسختی روان‌شناختی و هوش معنوی پیش‌بینی‌کننده‌های مهمی برای بهزیستی روان‌شناختی‌اند. (شاه‌کرمی و همکاران، 2014)

پژوهشها نشان می‌دهند که معنویت می‌تواند عامل مهمی برای سلامت روانی افراد باشد (ژهار و مارشال، 2000). معنویت شامل ادراکهای خود و ترکیبی از عوامل شخصیت و باورهای بنیادین برای داشتن معنا در زندگی است. این باورها با جنبه‌های گوناگون زندگی از جمله جنبه‌های اجتماعی، روانی و جسمانی همراهاند (یونگ و کوپسن، 2005). هوش معنوی، سازه‌ای مهم و شامل تفکر انتقادی وجودی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و گسترش حالت هشیری است. یافته‌ها نشان می‌دهند که بین هوش معنوی با شادکامی، سلامت روانی و بهزیستی روان‌شناختی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد (تمنای‌فر و حسین‌پناه، 2019؛ ابراهیمی و همکاران، 2012؛ سود، 2012؛ ماراشی 4 و همکاران، 2012). بهزیستی روان‌شناختی شامل پذیرش خود، هدفمندی و جهت‌گیری در زندگی، رشد شخصی، تسلط بر محیط، استقلال و خودمختاری، و روابط با دیگران است (ماراشی و همکاران، 2012). همچنین بین هوش معنوی و اختلالات روانی رابطه منفی و معنادار وجود دارد (دشت‌بزرگی و دشت‌بزرگی، 2016). پژوهشها نشان می‌دهند که بین هوش معنوی و هوش هیجانی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و این رابطه دوسویه است؛ به این ترتیب که رشد هر یک، منجر به رشد دیگری می‌شود (ربابی سرجو، 2013؛ تامپسون، 2002؛ الکیز و کاوندیش، 2004؛ حاجیان و همکاران، 1391؛ شهرابی فراهانی و فرحبخش، 1391). بین هوش هیجانی - به ویژه سه مؤلفه همدلی، خودتنظیمی و مدیریت رابطه - و روابط بین فردی نیز رابطه مثبت و معنادار وجود دارد (چوآن‌هی 7 و همکاران، 2014). بین هوش هیجانی و سازگاری اجتماعی نیز رابطه مثبت و معنادار وجود دارد (پارسامهر و حدت، 1395). مطالعه‌ای نشان داد که بین هوش معنوی و سازگاری زندگی دانشگاهی دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (الدیاستی و جلال، 8، 2018). رابطه بین بهزیستی روان‌شناختی و سازگاری روان‌شناختی توسط متغیرهای واسطه‌ای هوش معنوی و ذهن‌آگاهی مشخص می‌شود (ووچووتاری 9 و همکاران، 2018). نتایج پژوهش بررسی رابطه بین هوش معنوی و صفات شخصیت نشان داد که بین هوش معنوی و روان‌رنجوری، رابطه منفی و معنادار و بین هوش معنوی و باوجدان بودن،

-
1. Zohar & Marshall
 2. Young & Koopsen
 3. Sood
 4. Marashi
 5. Thompson
 6. Elkins & Cavendish
 7. Chuan-Hsieh
 8. Eldiasty & Helal
 9. Wojujutari

423 **◆** بررسی نقش هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در ...

سازگاری و برون‌گرایی، رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. بین هوش معنوی و گشودگی به تجربه نیز رابطه معناداری یافت نشد (امرای و همکاران، 2011). معنویت می‌تواند کارکرد روانی و سازگاری را تقویت کند (یعقوبی و همکاران، 2014). همچنین بهزیستی معنوی و هوش معنوی نقش تعیین‌کننده‌ای در سرسختی روان‌شناختی و تاب‌آوری روان‌شناختی دارند (مهدیان و غفاری، 2016؛ سلم‌آبادی، 2016). آن‌گونه که از مطالعات پیشین برمی‌آید، سرسختی منجر به سازگاری اجتماعی می‌شود (همان؛ فهیم‌دوین و همکاران، 1394). مطالعه دیگری نشان داد که دینداری و هوش معنوی نقش تعیین‌کننده‌ای در سازگاری اجتماعی دانشجویان دارند (میکاییلی و مددی، 1387). بین هوش معنوی و مهارت‌های ارتباطی نیز رابطه مثبت و معنادار وجود دارد (صلواتی قاسمی و همکاران، 2018). همچنین بین باورهای مذهبی و سازگاری اجتماعی، هیجانی و شغلی، رابطه مثبت و معنادار برقرار است. (نقی‌زاده، 2015)

با توجه به اینکه مطالعات مستقیم کمی در این زمینه صورت گرفته و سازگاری اجتماعی دانشجویان با شهر و محیط جدید دانشگاهی دارای اهمیت است، در این پژوهش به بررسی نقش هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در سازگاری اجتماعی دانشجویان پرداخته خواهد شد.

ب) روش و ابزارها

جامعه آماری این پژوهش، دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه محقق اردبیلی بودند. از این جامعه، پنج دانشکده موجود در نظر گرفته شد و به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای از هر دانشکده یک رشته و یک کلاس، به طور تصادفی و به شیوه قرعه‌کشی انتخاب شدند. تعداد نمونه 191 نفر بودند (116 دختر و 75 پسر). برای اندازه‌گیری سه متغیر سازگاری اجتماعی، سرسختی روان‌شناختی و هوش معنوی، از سه ابزار ذیل استفاده شد.

یک) پرسشنامه سازگاری اجتماعی: این پرسشنامه توسط بل در سال 1961 تهیه شده و دارای سه گزینه بله، خیر و نمی‌دانم است. در این پرسشنامه گزینه نمی‌دانم نمره‌ای دریافت نمی‌کند. پرسشنامه سازگاری اجتماعی توسط میکاییلی و مددی (1387) در ایران هنجاریابی شده و پایایی و روایی آن به ترتیب 0/84 و 0/80 به دست آمده است.

دو) مقیاس سرسختی روان‌شناختی: این آزمون توسط کویاسا و همکاران (1982) برای اندازه‌گیری سرسختی روان‌شناختی تهیه شد. این آزمون از 20 سؤال چهار گزینه‌ای (هرگز، به ندرت، گاهی اوقات و اغلب اوقات) تشکیل شده و دارای روایی سازه مناسبی است. این آزمون توسط زارع و امین‌پور (1390) در ایران هنجاریابی شده و همسانی درونی آن مناسب است. همچنین آلفای کرونباخ برای کل مقیاس با 0/91، نشان‌دهنده پایایی قابل قبول است.

سه) سیاهه خودگزارشی هوش معنوی: این سیاهه با 24 گویه و بر اساس طیف لیکرت (از: به هیچ وجه درباره من صادق نیست تا کاملاً درباره من صادق است)، مؤلفه‌های چهارگانه هوش معنوی را شامل اندیشه انتقادی وجودی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و گسترش حالت هشیاری، اندازه‌گیری می‌کند. ضرایب آلفای کرونباخ برای این چهار زیرمقیاس به ترتیب: 0/78، 0/87، 0/91 و ضریب بازآزمایی 0/89 است (کینگ، 1، 2008). در ایران نیز الگوی چهار عاملی نسخه فارسی این سیاهه تأیید شده ضریب آلفای کرونباخ برای نمره کل سیاهه، 0/87 گزارش شده است. (حمیدی و صداقت، 2012)

ج) یافته‌ها

داده‌ها را با استفاده از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس. 25 تجربه و تحلیل کردیم. در سطح آمار توصیفی، هشت نفر از شرکت‌کنندگان به دلیل داده‌های از دست رفته زیاد، حذف شدند و تحلیل را با 183 نفر انجام دادیم. میانگین سنی آزمودنی‌ها 20 سال بود. با توجه به برقراری شرایط استفاده از رگرسیون چندگانه و همبستگی قابل قبول بین متغیرها، در این مدل از رگرسیون چندگانه استفاده شد. میانگین و انحراف استاندارد عملکرد آزمودنی‌ها در سه متغیر سازگاری اجتماعی، سرسختی روان‌شناختی و هوش معنوی در جدول 1 ارائه شده است.

جدول 1: میانگین و انحراف استاندارد

تعداد	انحراف استاندارد	میانگین	
95	1/249	9/14	سازگاری اجتماعی
95	9/94090	4/4812	سلامت روان
95	0/514	2/84	هوش معنوی

جدول 2: درصد پیش‌بینی روابط بین فردی برحسب متغیرهای پیش‌بین

مدل	R	مجدور R	مجدور R تطبیق یافته	خطای معیار ارزیابی
1	0/387	0/150	0/131	1/164

425 \diamond بررسی نقش هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در ...

در تفسیر جدول 2، به میزان $ADJ.R^2$ توجه می‌شود. این میزان نشان می‌دهد که مدل بیان‌شده چند درصد از واریانس سازگاری اجتماعی را پیش‌بینی می‌کند. بنابر این، مدل مورد استفاده، 13 درصد از سازگاری اجتماعی را پیش‌بینی می‌کند.

جدول 3: معناداری کل مدل

مدل	جمع مؤلفه‌ها	درجه آزادی	میانگین مؤلفه‌ها	F	معناداری
رگرسیون	21/915	2	10/958	8/087	0/001
باقیمانده	124/658	92	1/355		
کل	146/573	94			

جدول 3، تحلیل واریانس را گزارش و معناداری کل مدل را ارزیابی می‌کند. بنابر این، با توجه به $P < 0/001$ ، مدل معنادار است؛ به این معنا که هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی، سازگاری اجتماعی را به طور معناداری پیش‌بینی می‌کنند.

جدول 4: مقدار سهم هر متغیر در پیش‌بینی متغیر ملاک

مدل	بتای استاندارد شده	ضریب انحراف معیار	ضریب بتای استاندارد شده	T	معناداری
	6/734	0/685		9/826	0/000
سلامت روان	-0/031	0/012	-0/245	-2/467	0/015
هوش معنوی	0/895	0/242	0/368	3/703	0/000

بر اساس جدول 4، شاخص بعدی، میزان بتای استاندارد شده هر متغیر است که مقدار سهم هر متغیر را در پیش‌بینی تعیین می‌کند. همان‌گونه که از مقادیر متغیرها دیده می‌شود، سهم دو متغیر سرسختی روان‌شناختی و هوش معنوی در سازگاری اجتماعی به ترتیب 0/24 و 0/36 است. همچنین سرسختی روان‌شناختی با $(P < 0/01)$ و هوش معنوی با $(P < 0/0001)$ نقش معناداری در سازگاری اجتماعی دارند.

(د) بحث و نتیجه‌گیری

طبق پژوهش صورت گرفته، هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی به ترتیب در سطح 0/0001 و 0/01 توانستند سازگاری اجتماعی را پیش‌بینی کنند. به طور کلی نیز این بررسی در سطح $P < 0/0001$ تأیید شد؛ با این تبیین که هر چه هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی افزایش یابد، به همان میزان سازگاری

اجتماعی نیز افزایش می‌یابد. بنابر این، بین هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی با سازگاری اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

برخی پژوهشها رابطه بین سرسختی روان‌شناختی و سازگاری اجتماعی را بررسی کردند که نتایج آنها همسو با نتایج پژوهش حاضر است (هریسون و بروئر، 2011؛ حسن‌زاد و همکاران، 2013؛ فهیم دوین و همکاران، 1394). برخی پژوهشها نیز رابطه بین هوش معنوی و سازگاری اجتماعی را بررسی کردند که نتایج آنها نیز همسو با پژوهش حاضر است. (میکاییلی و مددی، 1387؛ یعقوبی و همکاران، 2014)

اما پژوهشهای دیگر در خصوص دو متغیر سرسختی روان‌شناختی و هوش معنوی نشان داده‌اند که هر دو متغیر علاوه بر تأثیر مستقیم در سازگاری اجتماعی، می‌توانند با تأثیر غیر مستقیم و واسطه‌ای، سازگاری اجتماعی را پیش‌بینی کنند. برای مثال، سرسختی روان‌شناختی از طریق تأثیر در راهبردهای مقابله‌ای (سرانی و همکاران، 2015)، خودارزشمندی اجتماعی (نمدیان و نجات، 1393) و بهزیستی روان‌شناختی (شاه‌کرمی و همکاران، 2014) می‌تواند سازگاری اجتماعی را تسهیل کند. همچنین هوش معنوی از طریق تأثیر در سلامت روانی و بهزیستی روان‌شناختی (ابراهیمی و همکاران، 2012؛ سود و همکاران، 2012)، هوش هیجانی (اربابی سرجو، 2013؛ تامپسون، 2002؛ شهرابی فراهانی و فرحبخش، 1391)، ویژگی‌های شخصیتی با وجدان بودن، سازگاری و برون‌گرایی (امرابی و همکاران، 2011) و حتی سرسختی و تاب‌آوری روان‌شناختی (مهدیان و غفاری، 2016؛ سلم‌آبادی، 2016) می‌تواند سازگاری اجتماعی را تسهیل کند.

در تبیین رابطه هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی با سازگاری اجتماعی دانشجویان می‌توان گفت با توجه به اینکه سرسختی با سه مؤلفه مهار، تعهد و چالش‌جویی، منبع قدرتمندی برای روبه‌رو شدن با حوادث استرس‌آور زندگی است و همچنین افراد دارای سرسختی روان‌شناختی از راهبردهای مقابله‌ای سالم و اثربخش برخوردارند، این افراد می‌توانند در فرایند اجتماعی شدن خوب ظاهر شده و با گشودگی به تجربه‌های جدید، از محیط جدید استقبال کرده و سریع‌تر و راحت‌تر سازگار شوند. همچنین با توجه به اینکه شاخص اصلی معنویت، ادراکها و باورها و داشتن معنای متعالی در زندگی است و هوش معنوی در اصطلاحی نزدیک با آن، شامل آگاهی متعالی، تولید معنای شخصی و گسترش حالت هشیری است؛ افراد دارای هوش معنوی بالا، با توجه به اهداف و ادراکهای خود و در جهت دستیابی و به ثمر نشانیدن آنها، رویکردی سازگارانه و دوستانه را با محیط و حتی محیط‌های جدید در پیش می‌گیرند؛ زیرا نه تنها شخصیت این افراد این‌گونه شکل گرفته است، بلکه باورها و اهداف متعالی و بسط‌یافته کنونی آنها نیز منجر به تمایلی سازگارانه و دوستانه با محیط می‌شود.

بررسی نقش هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در ... ♦ 427

پیشنهادها

پیشنهاد می‌شود روی عوامل واسطه‌ای هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی با سازگاری اجتماعی، که در پاراگراف قبلی بیان شدند، همچنین درباره‌ی نقش هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی و متغیرهای واسطه‌ای در سازگاری‌های شخصی، خانوادگی و شغلی، پژوهشهایی صورت بگیرد.



منابع

- پارسامهر، مهربان و الهه حدت (1395). «بررسی رابطه بین هوش هیجانی و سازگاری اجتماعی دانشجویان». *توسعه اجتماعی*، دوره یازدهم، ش 2: 65-94.
- حاجیان، احمدرضا؛ محمود شیخ‌الاسلامی، رضا همایی، فیض‌الله رحیمی و مهین امین‌الرعایا (1391). «رابطه هوش معنوی و هوش هیجانی». *تحقیقات علوم رفتاری*، دوره دهم، ش 6: 508-500.
- زارع، حسین و حسن امین‌پور (1390). *آزمونهای روان‌شناختی*. تهران: آبیژ.
- زارعی، کمال و سکینه سلطانی (1395). «رابطه هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی با سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان پسر». *چهارمین همایش ملی مشاوره و سلامت روان*.
- شهرابی فراهانی، لیلا و کیومرث فرحبخش (1391). «بررسی رابطه بین هوش معنوی و هوش هیجانی دانش‌آموزان منطقه 15 آموزش و پرورش تهران». *مدیریت و برنامه‌ریزی در نظامهای آموزشی*، دوره پنجم، ش 8: 60-44.
- عابدینی، یاسمین (1381). «دختران نوجوان: رابطه پیشرفت تحصیلی و عوامل غیر شناختی». *زن در توسعه و سیاست*، دوره یکم، ش 4: 161-179.
- فهیم دوین، حسن؛ فرانک قهرمانلو و خاطره ایرانی (1394). «پیش‌بینی سازگاری اجتماعی بر اساس مؤلفه‌های سرسختی روان‌شناختی با تأکید بر فعالیتهای بدنی در شهروندان زن سالمند شهر مشهد». *همایش ملی روان‌شناسی و مدیریت آسیبهای اجتماعی*، دانشگاه آزاد اسلامی واحد چابهار.
- میکاییلی منبع، فرزانه و زهرا مددی امامزاده (1387). «بررسی رابطه هوش هیجانی اجتماعی و سازگاری اجتماعی در دانشجویان دارای حکم انضباطی و مقایسه آن با دانشجویان بدون حکم انضباطی دانشگاه ارومیه». *روان‌شناسی دانشگاه*، دوره چهارم، ش 11: 99-121.
- نمودیان، رقیه و حمید نجات (1393). «رابطه بین هوش هیجانی و سرسختی روان‌شناسی با سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان معلول عقب‌مانده ذهنی منطقه خراسان رضوی». *سومین همایش ملی سلامت روان و تندرستی*.
- Abdelmoaty Eldiasty, A.M. & A.T. Helal Ibrahim (2018). "The Relationship between Spiritual Intelligence and a Student's Adaptation to College Life". *Implications for Social Work Practice, the Egyptian Journal of Social Work (EJSW)*, 1 (5): 19-46.
- Amraee, K.; A. Farahani, M. Ebrahimi & V. Bagherian (2011). "Relationship between Personality Traits and Spirituality Intelligence among University Students". *Procedia Social and Behavioral Science*, 15: 609-612.
- Andreeva, G.M. (2009). *Psychology of Social Cognition*. M: Aspect Press: 303.
- Arbabi Sarjou, A. (2013). "Relation between Difference Type of Intelligence and Student Achievement". *Life Science Journal*, 10 (7): 128-133.
- Baker, R.W. & B. Siryk (1989). *SACQ: Student Adaptation to College Questionnaire Manual*. Los Angeles: Western Psychological Services.

429 ♦ بررسی نقش هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در ...

- Baker, R.W.; O.V. McNeil & B. Siryk (1985). "Expectations and Reality in Freshman Adjustment to College". *Journal of Counseling Psychology*, 32 (1): 94-103.
- Crowley, B.J.; B. Hayslip & L. Hobdy (2003). "Psychological Hardiness and Adjustment to Life Events in Adulthood". *Journal of Adult Development*, 10 (4): 237-248.
- Dasht Bozorgi, M. & Z. Dasht Bozorgi (2016). "The Relationship between Spiritual Intelligence, Coping Strategies, and Mental Health among Students". *International Journal of Humanities and Cultural Studies*, ISSN. 2356-5926: 639-646.
- Davoudi Moghaddam, B.; Gh. Raheb, S. Hossein Zadeh & R. Teymouri (2018). "The Effect of Hardiness on Personal and Social Adjustment of Female-Headed Households". *World Family Medicine*, 16 (2): 236-242.
- Dolatian, M.; A. Mirabzade, A.S. Frozan, H. Sajjadi, H. Alavi Mahd, F. Moafi & et al. (2013). "Correlation between Self-Esteem and Perceived Stress in Pregnancy and Coping Strategies with it". *Pajoohandeh Journal*, 18 (3): 148-155.
- Ebrahimi, A.; M. Keykhosrovani & M. Dehghani (2012). "Investigation the Relation between Resiliency, Spiritual Intelligence and Mental Health of a Group of Undergraduate Students". *Life Science Journal*, 9 (1): 67-70.
- Elkins, M. & R. Cavendish (2004). "Developing a Plan for Pediatric Spiritual Care". *Holistic Nursing Practice*, 18 (4): 179-186.
- Gebhard, J.G. (2012). "International Students' Adjustment Problems and Behaviors". *Journal of International Students*, 2 (2): 184-193.
- Hamidi, F. & H. Sedaghat (2012). "Comparison of Spiritual Intelligence between High School Students According to their Genders and Grades". *Woman in Culture and Art (Women's Research)*, 4 (4): 75-88.
- Harrison, J.K. & H.H. Brower (2011). "The Impact of Cultural Intelligence and Psychological Hardiness on Homesickness among Study Abroad Students". *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 21: 41-62.
- Hasanneghad, N.; F. Hadavandkhani, P. Ahmadi & Z. Khanjani (2013). "Relationship between Psychological Hardiness and Social Support with Adaptation: A Study on Individuals with Multiple Sclerosis". *J. Shahid Sadoughi Univ. Med. Sci.*, 21 (4): 465-474.
- Hsieh, M.C.; T.S. Wang, C.P. Fan & C.I. Huang (2014). "A Study of the Emotional Intelligence and Interpersonal Relationships of College Students in Southern Taiwan". *Universal Journal of Management*, 2 (8): 133-138.
- King, D.B. (2008). **Rethinking Claims of Spiritual Intelligence: A Definition, Model, and Measure**. [Unpublished Master's Thesis]. Trent University, Peterborough, Ontario.
- Kobasa, S.C. (1982). "The Hardy Personality: Toward a Social Psychology of Stress and Health". In: G.S. Sanders & J. Suls (Eds.). *Social Psychology of Health and Illness*. Lawrence Erlbaum Assoc, Hillsdale, 1-25.

- Kobasa, S.C.; S.R. Maddi & S. Kahn (1982). "**Hardiness and Health: A Prospective Study**". *Journal of Personality and Social Psychology*, 42: 168-177.
- Lazarus, R.S. & S. Folkman (1984). **Stress, Appraisal, and Coping**. New York: Springer.
- Lin, J.; W. Peng, M. Kim, S.Y. Kim & R. Larose (2012). "**Social Networking and Adjustments among International Students**". *New Media & Society*, 14 (3): 421-440.
- Maddi, S. (1990). "**Issues and Interventions in Stress Mastery**". In: H.S. Friedman (Ed.). *Personality and Disease*, New York: Wiley: 121-154.
- Maddi, S.R.; D.M. Khoshaba, K. Jensen, E. Carter, J.H. Lu & R.H. Harvey (2002). "**Hardiness Training for High-Risk Undergraduates**". *NACADA Journal*, 22: 45-55.
- Mahdian, Z. & M. Ghaffari (2016). "**The Mediating Role of Psychological Resilience, and Social Support on the Relationship between Spiritual Well-Being and Hope in Cancer Patients**". *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 18 (3): 130-138.
- Marashi, S.; A. Naami, K. Beshlideh & Y. Zargar (2012). "**Effect of Spiritual Intelligence Training on Psychological Well-being, Anxiety, and Spiritual Intelligence among the Students of Ahvaz Petroleum University**". *Journal of Psychological Achievements*, 4 (1): 63-80.
- Mohd-Yusoff, Y. & A.K. Othman (2011). "**An Early Study on Perceived Social Support and Psychological Adjustment among International Students: The Case of a Higher Learning Institution in Malaysia**". *International Journal of Business & Society*, 12 (2): 1-15.
- Poursardar, N.; F. Poursardar, A. Panahande, A. Sangari & S. Abdi Zarin (2013). "**Effect of Optimism on Mental Health and Life Satisfaction. A Psychological Model of Well-being**". *Hakim Medical Journal*, 16(1), 42-49.
- Salawati Ghasemi, Sh.; Sh. Shami, N. Olyaie, T. Nemati Fard, M. Nemati & M. Khorshidi (2018). "**Study of the Correlation between Spiritual Intelligence and Communication Skills of Nursing Students**". *Scientific Journal of Nursing, Midwifery and Paramedical Faculty*, 3 (2): 49-57.
- Salm Abadi, M.; A. Khamesan, A. Usefy Nezhad & M. Sheikh poor (2016). "**The Mediating Role of Spiritual Intelligence in Relationship of Mindfulness and Resilience**". *Health, Spirituality and Medical Ethics*. 3 (3): 18-24.
- Sarani, A.; S. Azhari, S.R. Mazlom & H. Aghamohammadian Sheerbaf (2015). "**The Relationship between Psychological Hardiness and Stress Coping During Pregnancy**". *Journal of Midwifery and Reproductive Health*, 3 (3): 408-417.
- Shah Karami, M.; R. Davarniya, K. Zaharakar & A. Hosseini (2014). "**Journal of Research & Health. The Predictive Role of Psychological Capital, Psychological Hardiness and Spiritual Intelligence in Students' Psychological Well-Being**". *Social Development & Health Promotion Research Center*. 4 (4): 935-943.

431 ◆ بررسی نقش هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در ...

- Shirazi, M.; M. Chari, S. Jafari Kahkha & F. Marashi (2018). "The Role of Hope for the Future and Psychological Hardiness in Quality of Life among Dialysis Patients". *Jentashapir J. Health Res.*, 9 (3): e67827.
- Shokohifard, S.; N. Hamid & M. Sodani (2013). "The Effect of Hardiness Training on Quality of Life of Teacher Training Female Students. Knowledge & Research in Applied Psychology". *Psychological Hardiness and Adjustment to Life Events in Adulthood*. 14 (52): 14-25.
- Sin Man, Ng. & Tatia M.C. Lee (2019). "The Mediating role of Hardiness in the Relationship between Perceived Loneliness and Depressive Symptoms among Older, Aging & Mental Health". DOI: 10.1080/13607863.2018.1550629.
- Sood, S.; A. Bakhshi & R. Gupta (2012). "Relation between Personality Traits, Spiritual Intelligence and Wellbeing in University Students". *Journal of Education and Practice*, 3 (10): 55-60.
- Taghi Zadeh, M.E. (2015). "Study of Religious Beliefs and Social, Occupational, Emotional Adjustment among Employees of Payam Noor University". *International Journal of Humanities and Cultural Studies*, ISSN 2356-5926.
- Tamannaefar, M. & M. Hossain Panah (2019). "Psychological Effects of Spiritual Intelligence and Creativity on Happiness". *Int. J. Med Invest*, 8 (2): 91-107.
- Thompson, C. (2002). "Teaching Critical Thinking in EAP Courses in Australia". *TESOL Journal*, 11 (4): 15-20.
- Wajujutari, A.K.; O.T. Alabi, E.T. Emmanuel & O.M. Olugbenga (2018). "Spiritual Intelligence and Mindfulness as Moderators of Relationship between Psychological Well-Being and Psychosocial Adjustment of Pregnant Women". *J. Women's Health Care*, 7 (3): 435.
- Ya'qubi, A.; H. Mohagheghi & F. Monazami Tabar (2014). "The Relationship of Spiritual Well-Being and Hope with Life Satisfaction among the Aged". *Psychology and Religion*, 27: 109-121.
- Young, C. & C. Koopsen (2005). **Spirituality, Health and Healing**. NJ: SLACK.
- Zohar, D. & I. Marshall (2000). **SQ. Connecting with our Spiritual Intelligence**. New York: Bloomsbury Publishing.
- Abedini, Yasamin (2002). "Adolescent Girls: The Relationship between Academic Achievement and Noncognitive Factors". *Quarterly Journal of Women in Development and Politics*, 1 (4): 161-179.
- Fahim Doin, Hassan; Frank Ghahremanloo & Khatereh Irani (2015). "Predicting Social Adjustment Based on Psychological Hardiness Components with Emphasis on Physical Activity in Elderly Female Citizens of Mashhad". *National Conference on Psychology and Social Injury Management, Islamic Azad University of Chabahar*.
- Hajian, Ahmad Reza; Mahmoud Sheikh al-Islami, Reza Homayi, Fayzullah Rahimi & Mahin Amin al-Raaya (2012). "The Relationship

- between Spiritual Intelligence and Emotional Intelligence". *Journal of Behavioral Sciences Research*, 10 (6): 500-508.**
- Mikaeli Manba, Farzaneh & Zahra Madadi Imamzadeh (2008). **"The Relationship between Social Emotional Intelligence and Social Adjustment in Students with Discipline and Comparison with Students without Discipline in Urmia University"**. *Quarterly Journal of University Psychology*, 4 (11): 99-121.
 - Namadian, Roqayeh & Hamid Salvation (2014). **"The Relationship between Emotional Intelligence and Psychological Hardiness with Social Adjustment in Mentally Retarded Students of Khorasan Razavi Region"**. *3rd National Conference on Mental Health and Health*.
 - Parsamehr, Mehraban & Elahe Hedat (2016). **"The Relationship between Emotional Intelligence and Social Adjustment of Students"**. *Social Development Quarterly*, 11 (2): 65-94.
 - Shahrabi Farahani, Leila & Kiomars Farahbakhsh (2011). **"Investigating the Relationship between Spiritual Intelligence and Emotional Intelligence in School District 15 of Tehran"**. *Journal of Management and Planning in Educational Systems*. 5 (8): 44-60.
 - Zare, Hossein & Hassan Amin Pour (2011). **Psychological Tests**. Tehran: Aigie Publishing.
 - Zarei, Kamal & Sakineh Soltani (2016). **"The Relationship between Spiritual Intelligence and Psychological Hardiness with Social Adjustment in Male Students"**. *4th National Conference on Counseling and Mental Health*.

